

Riktlinjer för förvaltning av offentlig konst

Riktlinjer för förvaltning av offentlig konst

Ansvarig för dokumentet: Kulturchefen
Omfattar: Alla verksamheter inom Oskarshamns kommun
Informationsklass: Öppen
Publicering: Författningssamling
Beslutsinstans: Bildningsnämnden
Fastställd: 2022-09-21, § 85
Reviderad: 2026-xx-xx, § xx
Gäller från och med: 2022-10-01 2026-xx-xx
Giltighetstid: 2026-12-31 Tillsvidare
Ersätter:
Diarienummer: BN-2022/000550 BN 2026/000126

Innehåll

Riktlinjer för förvaltning av offentlig konst	1
Riktlinjer för förvaltning av offentlig konst	4
Bakgrund och syfte	4
Förvaltning av offentlig konst	4
Ansvar	5
Armlängds avstånd	5
Inköp av offentlig konst	6
Konstnärlig gestaltning i offentliga miljöer och enprocentregeln.....	6
Upphandling.....	7
Process för konstnärlig gestaltning	7
Garantitid.....	9
Underhållsplan	9
Information	9
Gåvor och donationer	9
Flytt eller omplacering.....	9
Försäkring och skador	9
Upphovsrätt.....	10
Medverkans- och utställningsavtal (MU-avtal).....	11

Riktlinjer för förvaltning av offentlig konst

Bakgrund och syfte

Konst har en betydelsefull roll i det offentliga rummet. En tydligt dokumenterad avsikt med den offentliga konstens hanterande är av stort värde för förståelse av konstens upplevelsevärde och därmed också av konstnärernas viktiga betydelse för allas behov av estetisk stimulans. Detta är ett sätt att beskriva bakgrunden till den konstpolicy för Oskarshamns kommun som kommunfullmäktige beslutade om 2022-02-14, § 7. Konstpolicyen är på en övergripande nivå bäraren av bland annat syfte, önskat konstklimat och ambitionsnivå med vägledande principer för att åstadkomma detta samt definitioner, politisk organisation och uppgiftsfördelning.

”Som ett led i att skapa en attraktiv plats vill Oskarshamns kommun påtagligt öka mängden offentlig konst och främja dess bevarande, exponering och mångfald för att i än högre grad kunna bidra till en övergripande utvecklingsstrategi som stärker kommunens identitet och livsmiljö för ett gott liv.”

Tillsammansarbetet för att förverkliga denna ambitionsnivå ska genomföras i enlighet med kommunens konstpolicy och dessa riktlinjer och i samklang med kommunens översiktsplan och andra styrande dokument och styrfilosofi, på ett sätt som kuggar i närliggande processer.

Offentlig konst är konstnärliga uttryck som är placerad i offentliga miljöer. Offentlig konst är konstverk som ägs av staten, regionen eller kommunen och har bekostats av skattemedel. Den offentliga konsten tillhör alla.

Den offentliga konsten är producerad på beställning och integrerad i arkitekturen i en byggnad eller i en offentlig miljö.

För det fall att något av kommunens styrande dokument avviker från dessa riktlinjer gäller riktlinjerna i de delar som gäller särskilt för den offentliga konsten. I övriga delar kan vid avvikelse ges tolkningsföreträde åt andra styrande dokument som har beslutats på lägst nämndnivå.

Förvaltning av offentlig konst

Riktlinjerna för förvaltning av offentlig konst utgår från kommunens konstpolicy och syftar främst till att så heltäckande som möjligt beskriva och forma strukturer för hantering och samverkan av och för kommunens offentliga konst och till ett tydliggörande av ansvarsfördelningen.

Målsättningen är att arbetsprocesserna ska genomsyras av samråd och samverkan och engagera hela kommunens kompetenser och resurser med delaktighet som ledord. Härigenom kan en god förvaltning av kommunens offentliga konst uppnås.

En god förvaltning skapar förutsättningar för ett vitalt konstliv och beaktar samtidigt att offentlig konst är klassat som en del av det moderna kulturarvet.

Ansvar

Bildningsnämnden har det övergripande ansvaret för kommunens konst- och värdeföremålshantering. Även kommunstyrelsen och de andra nämnderna har ansvarsområden och uppgifter som i olika avseenden och omfattning involverar fast konst. Det är bildningsnämnden som på politisk nivå beslutar om beställning av konstnärlig gestaltning med beaktande av principen om armlängds avstånd. Detta innebär att beslut och bedömningar kring konstnärligt innehåll och uttryck av offentligt finansierad konst samt utställningar som arrangeras i kommunens lokaler överläts åt professionen.

Oskarshamns kommuns styrande dokument finns i författningssamlingen på kommunens hemsida. Av dessa berör bland annat följande styrande dokument förvaltningen av kommunens offentliga konst:

- Konstpolicy
- Riktlinjer för förvaltning av offentlig konst
- Investeringspolicy
- Upphandlingspolicy
- Översiktsplan

Kulturkontoret ansvarar för planering, inköp och förvaltning såsom att inventera behov, ta emot beställningar, ta fram inköpsförslag och förbereda inköp, avtal och upphandling, hantering av gåvor och donationer, budgetansvar, externa bidrag, konstnärlig gestaltning, upphovsrätt, förvaring, inventering och gallring.

I Kulturkontorets ansvar ingår även att ha hand om kommunens utställningar och se till att både nyinköpt och befintlig konst placeras och exponeras på lämpligt sätt samt registreras i kommunens konstregister och märks upp.

Tekniska kontoret ansvarar för drift och underhåll av kommunens byggnader och anläggningar inklusive tillsyn och skötsel av byggnadsanknuten konst och konst i offentliga miljöer. Se Gränsdragningslistan.

Armlängds avstånd

Principen om ”armlängds avstånd” är en av grundpelarna vid såväl fördelning av ansvar, uppgifter och befogenhet och den är beroende av tillit för att stå stadigt. Armlängds avstånd handlar om demokrati och yttrandefrihet, om konstnärlig kvalitet och förtroende för profession och kunskap. Armlängds avstånd bygger på relationen mellan anslagsgivare och utförare. Det innebär att huvudmannen eller den som ska köpa konst beslutar om mål, riktlinjer och ekonomiska ramar och överläter konstnärliga och kvalitativa bedömningar åt professionen.

Inköp av offentlig konst

Inköp av konst ska göras utifrån mångfald, verkshöjd och kvalitet med god spridning avseende konstnärskap, material, uttryck och tekniker. Vid val av tekniker ska miljömässig hänsyn tas i relation till val av material och produktionsmetoder. Konstverket ska samspela med sin omgivning tillföra något till platsen, rummet eller sammanhanget. Vid inköp av konst ska jämställdhet, mångfald, ålder, etnicitet och olika konstuttryck och uttrycksmedel beaktas och främjas så att en god balans uppnås i kommunens konstinnehav. Kommunens konstsamling ska även spegla strömningar i tiden.

Konstnärlig gestaltning i offentliga miljöer och enprocentregeln

Enprocentregeln tillämpas inom Oskarshamns kommun. Det betyder att en procent av den upphandlade projekterings- och entreprenadkostnaden ska avsättas till offentlig konst. Enprocentregeln tillämpas vid:

- ny-, om- och tillbyggnader av byggnader
- ny- och ombyggnad av offentliga miljöer.

Medlen disponeras och redovisas av den förvaltning som är ansvarig för respektive byggnads- eller anläggningsprojekt.

Kulturkontoret ska informeras och involveras i ett tidigt skede vid planering av investeringsobjekt som kan bli aktuella för konstnärlig gestaltning. Konstnärlig gestaltning ska ingå i lokalbehovsprogrammen och utgöra en del i den fortsatta investeringsbudgetprocessen. Tekniska kontoret har byggprojektledare för större byggnationer inom kommunen och ska därför aktivt delta även i den del av byggprojekten som avser gestaltungsprocessen.

Finansieringen av konstnärlig gestaltning via enprocentregeln finns reglerat i kommunens investeringspolicy. Därutöver kan vid fastighetsinvesteringar dialog föras även kring anslag för inredning av konstnärlig art. I samband med investeringar gällande offentliga utomhusmiljöer såsom parker, torg, gaturum och rondeller, ska dialog föras kring särskilda tilläggsanslag eftersom investeringssummorna för detta i allmänhet är för låga att generera anslag som täcker adekvat konstnärlig gestaltning.

Ekonomisk fördelning av enprocentregeln

Inom ramen för enprocentregeln ska samtliga kostnader för den konstnärliga gestaltningen ingå. Detta inkluderar kostnader såsom:

- skissarvode till konstnär
- arvode till konstnär
- material och produktionskostnader
- omkostnader för färdigställande på plats
- underleverantörer
- markberedning och montering av konstverk

- fundament och installationer, såsom specifik belysning av konstverket
- resor
- transportkostnader
- försäkring under produktionstiden
- konstnärlig konstkonsult
- externa konsulter som arkitekt/landskapsarkitekt
- ersättning för upphovsrättsligt användande av bilder vid publicering i olika publika sammanhang.
- kostnad för upphandling

Följande kostnader ska inte ingå i enprocentregeln:

- arvode för berörda tjänstepersoner inom kommunen och bolagen (möten, arvode m.m. finansieras av ansvarig förvaltning/bolag)
- belysning och ljussättning. Allmän belysning och ljussättning ska i första hand tillgodoses av byggprojektet, om inte ljussättning specifikt är en del av den konstnärliga gestaltningen. Projektledaren ska samråda med konstnären kring belysning och ljussättning
- vård, underhåll och förvaltning av konsten

Upphandling

Anskaffning av konst ska ske i enlighet med lagen om offentlig upphandling samt kommunens upphandlingspolicy och riktlinjer för upphandling och direktupphandling.

Oskarshamns kommun ingår i en inköpssamverkan där Västerviks kommun är värdkommun i form av dess upphandlingsenhet. Upphandlingar ska huvudsakligen genomföras via upphandlingsenheten.

Process för konstnärlig gestaltning

Konstkonsult / konstnärlig projektledning

Vid större bygg- och utvecklingsprojekt, eller när särskild konstnärlig kompetens bedöms behövas, kan kommunen anlita en konstkonsult. Konstkonsulten fungerar som sakkunnigt stöd i arbetet med konstnärlig gestaltning och bidrar till att säkerställa hög konstnärlig kvalitet samt en professionell och transparent process.

Konstkonsultens uppdrag kan omfatta att:

- medverka i framtagande av konstprogram eller gestaltungsprogram
- föreslå metod och urvalsprocess för konstnärer
- delta i eller leda arbetet i referens- eller arbetsgrupper
- ta fram underlag inför upphandling eller urval av konstnär

- samordna dialog mellan konstnär, projektorganisation och berörda förvaltningar
- följa projektet från idé till färdig konstnärlig gestaltning

Konstkonsulten arbetar på uppdrag av kommunen och i nära samverkan med ansvarig funktion för offentlig konst samt berörd projektorganisation.

Kostnaden för konstkonsult ska finansieras inom ramen för budgeten för den konstnärliga gestaltningen i det aktuella projektet.

Projektstart

Tekniska kontorets byggprojektledare kontaktar kulturkontoret i ett tidigt skede av byggprojektet, för att konstansvarig i god tid ska kunna planera för kommande konstnärliga gestaltningar. Vid belopp under 300 700 tkr tillämpas alltid direktupphandling.

Byggprojektledaren sätter samman en referensgrupp bestående av kulturkontoret och berörd verksamhet. I referensgruppen kan även övrig kompetens ingå såsom stadsarkitekt eller konstnärlig konsult.

Referensgruppen arbetar fram en tidsplan, kriterier för den konstnärliga gestaltningen, förslag på platser, speciell inriktning, ledord.

Beslut om upphandling och val av konstnär

Val av upphandlingsform är i huvudsak beroende av vilken budget projektet har. Det är viktigt att ha en tidig dialog med upphandlingsenheten i samband med val av upphandlingsformerna nedan.

- Parallellt skissuppdrag
- Upphandling med intresseanmälan
- Projekttävling
- Avtal om skissuppdrag

Avtal

Avtal för genomförande av den konstnärliga gestaltningen skrivs mellan chefen för Bildningsförvaltningen i Oskarshamn och konstnär. Avtalet reglerar ansvarsfördelningen om gestaltningens utförande, kostnader, upphovsrätt och tidplan med mera.

Produktionsfas

Konstnären utför den konstnärliga gestaltningen i enlighet med avtal om genomförande och i samarbete med referensgruppen. Konstnären dokumenterar produktionsfasen.

Slutbesiktning

En teknisk besiktning och godkännande med hänsyn till säkerhetsaspekter görs i projektets slutskede. Därefter besiktigas och godkänns den konstnärliga gestaltningen av referensgruppen. Konstnären behåller upphovsrätten.

Garantitid

För material levererat av Konstnären gäller en garantitid av 3 år, och omfattar reparation av tillverknings- eller materialfel. Vid eventuella reparationer under garantitiden ska allt i samband med dessa vara helt kostnadsfritt för Uppdragsgivaren. Garantitiden börja löpa den dag konstverket är besiktigt och godkänt av Uppdragsgivaren.

Underhållsplan

Konstnären överlämnar en underhållsplan med materialval, skötselråd och kontaktuppgifter till leverantörer med mera till fastighetsägaren.

Information

Kulturkontoret tar fram och bekostar informationsskyltar till byggnadsanknuten konst och till konst i offentliga miljöer. Här uppges konstnärsnamn, titel och tillkomstår.

Gåvor och donationer

Kulturkontoret bedömer gåvor och donationer med hänsyn till konstnärlig kvalitet och originalitet samt möjlighet att placera konstverket i kommunens lokaler. Gåvor och donationer ska vara villkorlösa, vilket innebär att kommunen har fri förfoganderätt över konstverket. Kommunens förvaltningar ska alltid kontakta kulturkontoret vid förfrågningar om gåvor och donationer.

Vid accepterade gåvor och donationer skrivs donationsbrev och konstverket registreras. En gåva eller donation medför inga krav på motprestation från kommunen.

Flytt eller omplacering

När konstverk omplaceras eller verksamheter byter lokaler ska konstverken omregistreras till den nya placeringen. Konst får inte förvaras i förråd på respektive förvaltning. Konst som inte används i verksamhetens lokaler ska återlämnas till kulturkontoret.

Försäkring och skador

Konstsamlingen ingår i kommunens konstförsäkring. Respektive förvaltning ansvarar för att bekosta reparationer till följd av skador som uppstår på den utplacerade konsten. Vid skada eller stöld underrättas konstansvarig. Stöld av konst polisanmäls alltid.

Offentlig konst ingår i kommunens konstförsäkring.

Upphovsrätt

Framställningar i tal eller skrift, datorprogram, databaser, musikaliska och sceniska verk, bildkonstverk, byggnadskonst, brukskonst är, liksom alla typer av andligt skapande av ett litterärt eller konstnärligt verk, skyddade genom upphovsrättslagen. Lagen ger konstnärer, författare, kompositörer eller andra skapande personer rätt att bestämma över hur deras litterära eller konstnärliga verk ska användas.

För att ett objekt ska anses vara ett verk måste det ha uppnått verkshöjd. Det innebär att verket ska visa upp originalitet eller individuell särprägel som ett resultat av uphovspersonens personliga skapande. Det är med andra ord uphovspersonens säregna sätt att uttrycka något som skyddas, inte de idéer eller fakta som verket kan innehålla.

Upphovsrätten regleras i upphovsrättslagen (1960:729). Kompletterande bestämmelser finns i upphovsrättsförordningen (1993:1212) och internationella upphovsrättsförordningen (1994:193).

En uphovsperson har ekonomiska och ideella rättigheter till sitt verk. Rättigheterna avser verket både i dess ursprungliga form och när det finns tillgängligt i ändrad form (såsom en översättning eller bearbetning). Upphovsrätten varar under uphovspersonens livstid och 70 år efter hans eller hennes död.

Bildupphovsrättsavtal (BUS-avtal)

För att uppfylla upphovsrättslagens krav kring användande av konstbilder ska Oskarshamns kommun ha tecknat avtal med BUS (Bildupphovsrätt i Sverige).

Bildupphovsrätt i Sverige är en förening som främjar bildskapares ekonomiska och upphovsrättsliga intressen oavsett uttryckssätt. Föreningen tillvaratar medlemmarnas upphovsrättsliga intressen genom att skapa avtal och fördela ersättningar för verk som har använts. Genom Bildupphovsrätt i Sverige får medlemmarna ersättning när konstverk nyttjas och juridisk hjälp i upphovsrättsfrågor.

I samband med att kommunala/regionala samlingar synliggörs analogt eller digitalt är det viktigt att ansluta sig till Bildupphovsrätt i Sverige, där man redovisar årlig bildanvändning. Många bildskapare är medlemmar i Bildupphovsrätt som då företräder dem avseende rättigheter och tillstånd. Medlemsregister finns på Bildupphovsrätts hemsida.

Konst på nätet

Då konstverk/bilder ska återges digitalt krävs tillstånd från konstnär/fotograf eller Bildupphovsrätt i Sverige eftersom konstnärer som är medlemmar där har rätt till ersättning via dem. Bildupphovsrätt i Sverige har en prislista för enstaka återgivningar och erbjuder avtal då bildanvändare vill lägga ut bilderna digitalt. För konstsamlingar krävs tillstånd för varje enskilt verk som ingår i samlingen och som ska återges.

Upphovsrättslagens skydd för foton och konstverk gäller fullt ut även digitalt. Det innebär att om en bild ska återges i tryck eller på nätet måste uphovspersonen ge sitt tillstånd.

Medverkans- och utställningsavtal (MU-avtal)

MU-avtalet, medverkans- och utställningsavtalet, ska tillämpas vid anlåtande av konstnär. Det gäller utöver själva inköpet av konst vid arrangemang eller pedagogisk verksamhet i samband med invigning eller utställning.

Medverkans- och utställningsavtalet, MU-avtalet, reglerar upphovspersoners rätt till ersättning vid visning av verk samt medverkan vid utställning med mera. Det har träffats mellan svenska staten genom Statens Kulturråd och Konstnärernas Riksorganisation, Föreningen Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare, Föreningen Svenska Tecknare och Svenska Fotografers Förbund. Ramavtalet reglerar hur förhandlingen ska gå till och hur avtal ska slutas mellan en utställande konstnär och en arrangör i samband med en utställning. Det reglerar också ersättningen till den utställande konstnären då hans verk visas på en utställning.